

УДК [378.091.212:811.111]:005.336.5 (062.552)

Гончарова О. А.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германської філології та методики викладання
германських мов,
Мелітопольський державний
педагогічний університет ім. Богдана Хмельницького

МЕДІАЦІЯ: ДЕФІНІЦІЯ ТА СТРАТЕГІЇ
(ВІДПОВІДНО ДО ЗАГАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИХ
РЕКОМЕНДАЦІЙ З МОВНОЇ ОСВІТИ 2020 РОКУ)

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: навчання, викладання, оцінювання. Додатковий том 2020 року (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion volume – CEFR CV) вперше досить детально та глибоко розглядається поняття «медіації» у розрізі опанування іноземних мов. Це видання представляє медіацію як мовленнєво-когнітивну діяльність, спрямовану на налагодження взаєморозуміння між людьми, які не можуть безпосередньо порозумітися. Медіація представляє собою не просто переклад інформації з однієї мови на іншу, це, перш за все, інтерпретація, пояснення, узагальнення, адаптація та організація інформації таким чином, щоб вона стала доступною для іншого

учасника комунікації. Медіація представлена як посередництво між культурами та мовами, що стимулює створення сприятливих умов для співпраці, а також інтенсифікує переосмислення й трансформацію інформації. Медіація – це посередництво в спілкуванні, тобто передача, перетворення або узгодження смислів між різними людьми, текстами або контекстами. Це не просто переклад, а пояснення, узагальнення, адаптація чи посередництво в розумінні [5].

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: навчання, викладання, оцінювання. Додатковий том 2020 року медіація розглядається як один із чотирьох режимів комунікації: сприйняття (reception), продукція (production), взаємодія (interaction) та медіація (mediation). Під медіацією розуміється створення належних та сприятливих умов для здійснення комунікативної взаємодії між учасниками процесу спілкування. Така взаємодія може відбуватися як в рамках одного, так й в межах різних рівнів володіння мовою. Окрім того, учасниками такого спілкування можуть виступати носії різних мов та представники різних культур. У виданні згадується, що медіація виступає певним інструментом, який допомагає конструювати значення або передавати ідеї чи інформацію іншим учасникам цього процесу. Таким чином, медіація – це не просто взаємодія двох або декількох людей, це здійснення посередництва між учасниками процесу комунікації або між текстом та людиною. Необхідно зазначити, що медіація – це не просто мовна, а соціально-оперативна навичка, коли учень виступає як соціальний агент, що діє, створює зв'язки, співпрацює. У CEFR CV робиться важливе уточнення: медіація може бути в межах однієї мови (within a language) або між мовами/варіантами (cross-linguistic mediation) чи між культурами/варіантами.

У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти: навчання, викладання, оцінювання. додатковий том 2020 року детально описані стратегії медіації, які поділені на три категорії: медіація тексту, медіація концептів та медіація комунікації. Детальніше проаналізуємо кожен з них.

Так, найбільш об'ємною категорією є медіація тексту, яка включає в себе узагальнення інформації; перефразування складного змісту простою мовою; переклад або адаптацію тексту для іншої аудиторії; передачу основної ідеї з одного жанру/формату в інший (наприклад, учні мають прочитати наукову статтю, проаналізувати її та підготувати на її основі презентацію. Так, О. Бірюк та Г. Гриценко, досліджуючи потенціал підручника з англійської мови «Speakout. C1-C2» видавництва Pearson щодо формування вмінь медіації тексту, вказують, що підручник пропонує систему завдань, спрямованих на формування

всіх умінь медіації тексту в внутрішньомовному контексті, які відповідають дескрипторам рівнів C1-C2. Дослідниці наголошують, що формування вмінь медіації тексту відбувається цілеспрямовано та системно завдяки інтеграції відповідних завдань як в основні модулі підручника, так і в чотири уроки розділу «Банк медіації». Завдяки цьому навчання всіх режимів комунікації (медіації, інтеракції, продукції та рецепції) відбувається комплексно [1].

О. Мольдерф, досліджуючи роль медіації у професійній перекладацькій діяльності, стверджує, що «експліцитне наголошування на можливостях взаємозв'язків між професійним перекладом та медіацією, коли її розглядають як попередній етап перекладу, може стати додатковим мотиваційним чинником для тих, хто вивчає мову, адже в комбінації з подальшою теоретичною та практичною підготовкою в рамках перекладацької освіти цей вид діяльності має всі шанси перетворитися в професію» [4, с. 79].

В. Волік підкреслює, що для успішної реалізації посередницької діяльності студенти повинні володіти цілою низкою компетенцій: лінгвістичною, соціокультурною, стратегічною. Автор вважає ефективним інтегрувати медіацію у процес професійно-орієнтованого читання, коли вона слугує засобом перевірки розуміння англомовних фахових публіцистичних текстів. З іншого боку, на думку науковця, необхідно сформувати у студентів уміння застосовувати стратегії медіації, що полегшить їм виконання операцій з реферування текстової інформації [2].

Медіація концептів реалізується через побудову значень, особливої актуальності це набирає в ході здійснення групової роботи. Також ця категорія включає допомогу іншим у розумінні складних ідей; здатність використовувати аналогії, приклади, схеми; спроможність пояснити іншим інформацію, а також вміння структурування дискусії. Так, О. Кармаза, Т. Федоренко, Д. Позов, вивчаючи медіацію з точки дору альтернативного способу розв'язання спорів, вказують на те, що з наукової точки зору медіація – це процес, який сприяє швидкому розв'язанню конфлікту (спору), в якому саме сторони, а не медіатор, пропонують варіанти вирішення проблеми, приймають взаємовигідне рішення та відповідають за його виконання [3, с. 73].

Найбільш повно у загальноприйнятому тлумаченні значення медіація розкривається в такій стратегії, як медіація комунікації. Вона включає в себе подолання бар'єрів у спілкуванні (мовних, культурних, психологічних); фасилітацію діалогу (підтримка атмосфери довіри, рівності, поваги); уникання непорозумінь і сприяння співпраці;

культурне посередництво у багатомовному та багатокультурному середовищі.

Важливою є роль медіації у контексті Нової української школи, в основу якої покладено компетентнісний підхід, а ключова роль відводиться вмінням співпрацювати, критично мислити, висловлювати думку та досягати порозуміння. Саме з цієї причини медіація виступає природною частиною реалізації цих принципів. Якщо ми розглянемо медіативну компетентність учнів Нової української школи, то в рамках комунікації учні вчаться пояснювати складну інформацію простими словами, узгоджувати різні думки, бути посередниками між однокласниками або групами. З точки зору розвитку їх громадянської та соціальної компетентності, формується культура діалогу, толерантність, вміння вирішувати конфлікти мирним шляхом. В рамках мовно-літературної освітньої галузі виконання медіаційних завдань допомагають формувати глибше розуміння тексту, сприяють розвитку критичного мислення, а також розвивають уміння трансформувати інформацію для іншої аудиторії. Прикладами таких медіаційних завдань можуть бути наступні: пояснення однокласнику складного поняття з природничих наук своїми словами, підготовка резюме або переказу тексту для молодших учнів, обговорення конфліктної ситуації в класі з метою знайти спільне рішення, переклад або адаптація інформації (наприклад, статті чи відео) для іншої цільової аудиторії.

Таким чином, медіація вперше постає як ключова складова комунікативної діяльності, що поєднує мовні, когнітивні та соціальні аспекти спілкування. Вона трактується не лише як мовне посередництво між учасниками комунікації, а як процес створення спільного смислу, адаптації та інтерпретації інформації з урахуванням контексту, культурних відмінностей та рівня підготовки співрозмовників. Медіація охоплює три основні напрями: медіацію тексту, концептів і комунікації, кожен із яких формує вміння ефективно узагальнювати, пояснювати, структурувати та узгоджувати інформацію, сприяючи розвитку критичного мислення, міжкультурної чутливості й співпраці.

У контексті Нової української школи медіація стає інструментом реалізації компетентнісного підходу, адже формує здатність учнів до діалогу, толерантності, мирного вирішення конфліктів і взаєморозуміння. Вона сприяє розвитку комунікативної, громадянської та соціальної компетентностей, забезпечує інтеграцію знань і навичок у реальних життєвих ситуаціях та допомагає виховати активного соціального агента, готового до ефективної співпраці у полікультурному світі. Таким чином, медіація у сучасній мовній освіті виступає не лише видом мовленнєвої діяльності, а й парадигмою

освітньої взаємодії, що гармонійно поєднує навчання, виховання й розвиток особистості.

Таким чином, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (2020 р.) виступають одним із базових нормативних документів, які надають інформацію про те, що таке медіація саме у розрізі навчання іноземних мов, які її види існують та через які стратегії вона реалізується. В цьому документі наголошується, що сучасне володіння мовою виходить за межі лише чотирьох основних видів мовленнєвої діяльності, як-то говоріння, читання, письмо, аудіювання. Медіація демонструє здатність людини бути посередником у знаннях, культурах та спільнотах, що є критично важливим у глобалізованому світі.

Література

1. Бирюк О., Гриценко Г. Формування вмінь медіації тексту: за матеріалами підручника «Speakout. C1-C2». *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 219. С. 114–118. URL : <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-114-118>.
2. Волік В. Медіація та її місце у процесі навчання іноземної мови. *Парадигма пізнання: гуманітарні питання*. 2016. № 7 (18). URL : <https://surl.li/idrvnz>.
3. Кармаза О. О., Федоренко Т. В., Позов Д. А. Медіація як альтернативний механізм урегулювання спорів і конфліктів: проблеми в розкритті змісту термінів, використаних у законі. *Часопис Київського університету права*. 2022/2-4. С. 73–77.
4. Мольдерф О. Медіація і професійна перекладацька діяльність в контексті оновлення Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти. *Іноземна Філологія*. 2018. Вип. 131. С. 71–80.
5. North B., Piccardo E., Goodier T. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2020. P. 90–121.